

LUONNOS
24.2.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi nuorisolakia. Esityksessä muutettaisiin valtakunnallisen nuorisolan järjestön, valtakunnallisen nuorisolan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia säännöksiä tarkentamalla valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksiä. Esityksessä selkeytettäisiin myös valtakunnallisen nuorisolan järjestön, valtakunnallisen nuorisolan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionavustuksen määräytymisen perusteita. Tavoitteena on lisätä valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta ja läpinäkyvyyttä.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallista sekä valtionavustuksen myöntämisestä Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan. Nuorisolaissa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin tarkoituksesta sekä kunnan tehtävistä sen järjestäessä kyseistä harrastustoimintaa. Laissa säädettäisiin tarkemmin myös niistä edellytyksistä, jotka otetaan huomioon Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa. Tavoitteena on vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin mukainen harrastustoiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa, ja tätä kautta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mie-luisaan ja maksuttomaan harrastukseen.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Asian tausta.....	3
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
3 Tavoitteet	10
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	11
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	16
6 Lausuntopalaute	16
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	17
8 Lakia alemman asteinen sääntely	23
9 Voimaantulo	25
10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	25
LAKIEHDOTUS	27
Laki nuorisolain muuttamisesta	27
LIITE	31
RINNAKKAISTEKSTI.....	31
Laki nuorisolain muuttamisesta	31

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Asian tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kulttuuri, nuoriso ja liikunta-asioita koskevana yhtenä tavoitteena on nuorten osallisuuden kasvaminen. Tavoitteen saavuttamisen keinona hallitusohjelman mukaan valmistellaan tarpeelliset esitykset nuorisolain tarkistamiseksi tavoitteena erityisesti avustusprosessien sujuvoittaminen.

Nykyinen nuorisolaki (1285/2016) tuli voimaan 1.1.2017. Lain soveltamisesta on kertynyt kokemuksia viiden vuoden ajalta. Nuorisolaki on osoittautunut kokonaisuutena katsoen selkeäksi ja käytännössä toimivaksi, lukuun ottamatta eräitä yhteisöjen valtionapukelpoisuutta ja avustusprosessia koskevia säännöksiä, joita olisi tarpeen tarkistaa.

Nuorisolaissa ja nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (211/2017) määritellään edellytykset, joilla valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi tulla hyväksytyksi valtionapukelpoiseksi järjestöksi, ja miten yhteisö voidaan hyväksyä valtionapukelpoiseksi valtakunnalliseksi nuorisoalan osaamiskeskukseksi tai nuorisokeskukseksi. Nuorisolaissa ja nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään lisäksi niistä arvioinnin perusteista, joiden mukaisesti valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionavustukset myönnetään. Sekä valtionapukelpoisuudet että avustukset ovat harkinnanvaraisia ja ne perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen.

Hallitusohjelmassa mainitut tarkistamistarpeet liittyvät nuorisolain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen säännöksiin, jotka koskevat valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoiseksi hyväksymistä, vuosiavustusprosessia sekä avustuskäytäntöjen sujuvuutta ja läpinäkyvyyttä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu lasten ja nuorten hyvinvointia koskevan tavoitteen toteuttamisen yhtenä keinona, että jokaiselle lapselle ja nuorelle taataan aito mahdollisuus mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä. Hallitusohjelman mukaan luodaan Islannin mallista suomalainen toteutus, vahvistetaan koulujen aamu- ja iltapäivätoimintaa ja sen laatua, kerhotoimintaa sekä yhteistyötä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä, sekä käynnistetään valmistelu, jonka tavoitteena on edistää maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteydessä.

Harrastamisen Suomen mallin suunnittelua varten tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen asetti syksyllä 2019 valmistelutyöryhmän, jonka tehtävänä oli tuottaa tietopohjaa sekä valmistella esitys mallin ensimmäisestä vaiheesta. Ryhmä jätti esityksensä tiede- ja kulttuuriministerille kesäkuussa 2020. Harrastamisen Suomen mallissa päätavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen. Tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Harrastamisen Suomen mallin pilotoinnin jälkeinen ensimmäinen varsinainen toimintalukuvuosi toteutetaan 1.8.2021–30.6.2022 ja sen kohde-ryhmänä ovat perusopetuksen vuosiluokkien 1.–9. sekä lisäopetuksen oppilaat. Ensimmäisenä toimintalukuvuonna valtionavustusta on myönnetty 235 kunnalle ympäri maata. Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikon johdolla lapsi- ja nuorisopoliittinen ministerityöryhmä päätti aloittaa Harrastamisen Suomen mallin seuraavan vaiheen valmistelun helmikuussa 2021. Val-

mistelu alkoi työryhmätyöllä, jonka tehtävänä oli ehdottaa keinoja, joilla turvataan mallin pysyvyys sekä arvioida mallin laajentamismahdollisuuksia. Työryhmän työskentelyaika oli 1.4.2021–31.12.2021. Työryhmä esitti marraskuussa 2021, että Harrastamisen Suomen mallin pysyvyyden turvaamiseksi mallista tulisi säätää nuorisolaissa.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Osana nuorisolain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamista koskevaa valmistelua opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti syyskuussa 2020 kaksi informaatio- ja keskustelutilaisuutta, joihin kutsuttiin valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt sekä valtion nuorisoneuvoston ja arviointi- ja avustustoimikunnan jäsenet keskustelemaan ja kertomaan näkemyksiään tarpeellisista muutoksista. Valtion nuorisoneuvostolle ja arviointi- ja avustustoimikunnalle tarkoitettu tilaisuus järjestettiin 3.9.2020 ja valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille tarkoitettu tilaisuus 10.9.2020. Lisäksi nuorisokeskusten edustajille järjestettiin keskustelutilaisuus nuorisokeskuksia koskevien nuorisolain säännösten muutostarpeista 15.6.2021.

Esitysluonnos lähetettiin lausuntokierrokselle 24.2.2022. Lausuntopyyntö esitysluonnoksesta lähetettiin valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille, nuorisokeskuksille, kunnille, Suomen Kuntaliitolle, aluehallintovirastoille, sosiaali- ja terveysministeriölle, valtiovarainministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle, oikeusministeriölle, Opetushallitukselle, valtion nuorisoneuvostolle sekä arviointi- ja avustustoimikunnalle.

Hallituksen esityksen valmistelua koskevat asiakirjat löytyvät opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivulta: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM039:00/2020>.

2 Nykytila ja sen arviointi

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Nuorisolain 3 §:n 6 kohdan mukaan valtakunnallisella nuorisoalan järjestöllä tarkoitetaan valtakunnallisten nuorisojärjestöjen lisäksi nuorisotyötä tekevää, nuorisotoimintaa tai nuorisotyön palveluja järjestävää rekisteröityä yhdistystä tai säätiötä, joka toteuttaa nuorisolain tavoitteita ja lähtökohtia ja jonka toiminta-alue on valtakunnallisesti kattava.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuudesta säädetään nuorisolain 17 §:ssä. Pykälän mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön toimintaan tarkoitetun valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on, että opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy järjestön valtionapukelpoiseksi. Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa nuorisolain 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta. Valtionapukelpoiseksi ei kuitenkaan hyväksytä sellaista järjestöä, jonka pääasiallisena tehtävänä on edistää yhden koulutus-, opinto- tai vastaavan alan opiskelua. Pääasiallisesti ammatillista järjestäytymistä edistävää järjestöä ei myöskään hyväksytä valtionapukelpoiseksi. Valtionapukelpoiseksi ei myöskään hyväksytä sellaista järjestöä, jonka avustamisesta säädetään erikseen tai jolle myönnettävää valtionavustusta varten on erillinen määräraha valtion talousarviossa.

Tarkempia säännöksiä järjestöjen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksistä ja hyväksymisessä noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä säädetään valtakunnallisen

nuorisoalan järjestön hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälän mukaan valtakunnalliseksi nuorisoalan järjestöksi haluavan on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ministeriö arvioi, täyttääkö hakija nuorisolain 17 §:ssä säädetty valtionapukelpoisuuden edellytykset. Arviointi tehdään järjestön suunnitellun ja toteutuneen toiminnan perusteella. Arviointi- ja avustustoimikunta antaa asiassa lausuntonsa. Asetuksen 5 §:n mukaan järjestön toiminnan laatua arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan säännöllisyys ja vakiintuneisuus sekä miten järjestön taloutta ja hallintoa on hoidettu. Toiminnan laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan saavutettavuus järjestön määrittelemään kohderyhmään nähden. Toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan merkityksellisyys nuorisotyössä ja -politiikassa sekä järjestön toimialalla. Toiminnan valtakunnallisuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan alueellinen kattavuus. Järjestön toiminta määritellään valtakunnalliseksi, kun se kattaa vähintään kolme maakuntaa.

Valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 3 momentin mukaan valtionapukelpoiseksi järjestöksi voidaan hyväksyä sellainen järjestö, jonka kokonaisjäsenmäärästä taikka piirijärjestöjen ja paikallisyhdistysten yhteenlasketusta henkilöjäsenmäärästä vähintään kaksi kolmasosaa on nuoria (nuorisojärjestö), toiminnasta ainakin osa on nuorten omaehtoista toimintaa ja nuorilla on tähän toiminnan osaan itsenäinen päätös- ja budjettivalta (nuorisotoimintaa edistävä järjestö), toiminnasta ainakin osa on nuorisotyötä ja tämä osa voidaan eritellä järjestön muusta toiminnasta (nuorisotyötä tekevä järjestö), tai pääasiallinen tarkoitus on tarjota palveluja nuorisoalan järjestöille, kunnille tai muille nuorisoalan yhteisöille (nuorisoalan palvelujärjestö). Pykälän 4 momentin mukaan 3 momentissa säädetystä hyväksymisperusteista tai järjestön toiminnan valtakunnallisuusmääritelmästä voidaan poiketa kielellisen tai muun vähemmistön keskuudessa tai toimialallaan valtakunnallisesti edustavaksi katsottavan järjestön osalta edellyttäen, että järjestön toiminnalla kuitenkin on riittävä kattavuus suhteessa järjestön määrittelemään kohderyhmään.

Valtionapukelpoisuutta voi hakea ympäri vuoden. Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistanut, että valtionapukelpoisiksi haluavien nuorisoalan järjestöjen tulisi hakea avustuskelpoisuutta huhtikuun loppuun mennessä sen varmistamiseksi, että valtionapukelpoisuuden hakija saa päätöksen asiaansa ennen seuraavan vuoden avustusten hakua. Päätökset hakemuksiin tehdään vuosittain touko-kesäkuun aikana.

Valtionapukelpoisuuden myöntämiseen liittyvänä haasteena on ollut, että voimassa olevassa laissa ja asetuksessa määritellyn nuorisoalan järjestön valtakunnallisuuden tunnusmerkit, erityisesti toiminnan laajuuden osalta (toimintaa vähintään kolmen maakunnan alueella) ovat liian väljät, mikä on johtanut valtionapukelpoisten järjestöjen määrän lisääntymiseen, ja sitä kautta määrärahasta myönnettävien avustusten sirpaloitumiseen. Tarkoituksenmukaista olisi, että järjestön valtakunnallisuuden tunnusmerkkejä etenkin toiminnan laajuuden osalta täsmennettäisiin siten, että toimintaa tulisi olla useamman kuin kolmen maakunnan alueella ja että toiminnan laajuutta arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon myös järjestön toiminnan tavoitettavuus kohderyhmänsä osalta, vaikka nuorten fyysiseen kohtaamiseen perustuvaa toimintaa ei järjestettäisi kukaan useamman maakunnan alueella.

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle säädetään nuorisolain 18 §:ssä, jonka mukaan valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen toimintaan. Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan siten kuin valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön taloudenhoito sekä järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon, miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Tarkempia säännöksiä valtionavustuksen myöntämisen edellytyksistä ja valtionavustuksen myöntämisessä noudatettavasta menettelystä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämiseen liittyvästä menettelystä ja siitä, mitä nuorisolain 18 §:ssä säädettyjä seikkoja arvioitaessa otetaan huomioon. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustusta myönnettäessä opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi järjestön suunniteltua ja toteutunutta toimintaa. Arviointi- ja avustustoimikunta tekee asiassa esityksensä. Järjestön toiminnan laatua arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan tavoitteellisuus, kehittyminen, oman toiminnan seuraaminen ja tavoitteiden saavuttamisen arviointi. Toiminnan laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan määrä ja monipuolisuus, toimintaan osallistuvien nuorten määrä, toiminnan valtakunnallisuus ja saavutettavuus. Toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan merkityksellisyys nuorisotyössä ja -politiikassa sekä järjestön toimialalla. Järjestön taloudenhoitoa arvioitaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan kustannukset suhteessa toiminnan valtakunnallisuuteen ja laatuun sekä hallinto- ja henkilöstökustannusten osuus kokonaiskustannuksista. Järjestön osallisuuden edistämisen arvioinnissa otetaan huomioon, miten järjestö tarjoaa nuorille mahdollisuuden osallistua järjestön päätöksentekoon ja miten järjestö muulla tavoin edistää nuorten kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa.

Valtionavustushaku seuraavaa toimintavuotta varten toteutetaan yleensä elo-, syys- ja lokakuussa. Päätökset valtionavustusten myöntämisestä annetaan vuosittain helmi-maaliskuussa. Vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt yleisavustusta 97 valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle yhteensä 18,6 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 yleisavustuksia myönnettiin yhteensä 18,6 miljoonaa euroa 95 valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle.

Nykyiset säännökset avustuksen määrän harkintaan liittyen eivät kaikilta osin tue mahdollisuutta keskittyä nuorisotyön ja -politiikan kannalta keskeisen ja vaikuttavan toiminnan tukemiseen. Siten valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen avustuksen myöntämistä koskevia säännöksiä tulisi selkiyttää siten, että avustuskelpoisen toiminnan määrittelyssä keskeistä olisi toiminnan merkitys nuorisotyön ja -politiikan kannalta.

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Nuorisolain 3 §:n 7 kohdan mukaan valtakunnallisella nuorisoalan osaamiskeskuksella tarkoitetaan yhteisöä, joka kehittää ja edistää nuorisoalan osaamista ja asiantuntijuutta valtakunnallisesti. Osaamiskeskuksen voi myös muodostaa kahden tai useamman yhteisön sopimukseen perustuva yhteenliittymä.

Valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksat muodostavat rakenteen, jonka avulla opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa, yhteen sovittaa, kehittää ja luo yleisiä edellytyksiä nuorisotyölle ja -politiikalle valtionhallinnossa. Osaamiskeskuksena voi toimia kunta, kuntayhtymä, osakeyhtiö, osuuskunta, korkeakoulu, yhdistys tai säätiö, tai niiden sopimukseen perustuva yhteenliittymä.

Nuorisolain 19 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle. Pykälän mukaan valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha

myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että osaamiskeskus kehittää ja edistää nuorisoalan perus- ja erityisosaamista sekä nuorisoalan asiantuntija- ja muita palveluja tuottamalla, kokoamalla, hyödyntämällä tai jakamalla tietoa nuorista, nuorisotyöstä tai nuorisopolitiikasta. Lisäksi osaamiskeskusten tulee toteuttaa nuorisolain 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia.

Nuorisolain 19 §:n mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, valtakunnallinen merkitys nuorisoalalla, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma sekä osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräjaksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Tarkempia säännöksiä osaamiskeskuksista ja niiden tehtävistä sekä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:ssä säädetään valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskusten hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälän mukaan nuorisoalan osaamiskeskusena voi toimia kunta, kuntayhtymä, osakeyhtiö, osuuskunta, korkeakoulu, yhdistys tai säätiö, tai niiden sopimukseen perustuva yhteenliittymä. Nuorisoalan osaamiskeskukseksi haluavan organisaation on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ministeriö arvioi, täyttääkö hakija nuorisolain 19 §:ssä säädetty valtionapukelpoisuuden edellytykset. Arviointi- ja avustustoimikunta antaa asiassa lausuntonsa. Osaamiskeskusten valtakunnallista merkitystä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta nuorisoalalla arvioidaan tarkastelemalla toimintaa, tehtäviä ja osaamista suhteessa voimassa olevaan valtakunnalliseen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaan. Osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus arvioidaan otetaan huomioon keskuksen toiminta ja osaaminen suhteessa valtakunnallisiin nuorisotyön ja -politiikan kehittämistarpeisiin.

Valtioneuvoston asetuksen 7 §:n mukaan sen lisäksi, mitä nuorisolain 19 §:n 2 momentissa säädetään, osaamiskeskusten valtionapukelpoiseksi hyväksymisen edellytyksenä on, että keskuksen toiminta on tavoitteellista, merkityksellistä ja taloudellista, keskus hoitaa talouttaan ja hallintoaan hyvin, keskuksen henkilöstöllä on tehtävänsä suorittamisen kannalta tarvittava osaaminen, keskuksella on tehtävänsä suorittamisen kannalta tarkoituksenmukainen yhteistyöverkosto ja keskuksella on toiminnan seuranta- ja arviointijärjestelmä.

Valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukseksi säädetään tarkemmin nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:ssä. Mainitun säännöksen mukaan valtionavustusta myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriön ja osaamiskeskusten yhdessä sopimiin tehtäviin. Arviointi- ja avustustoimikunta tekee asiassa esityksensä. Osaamiskeskusten tehtäviä, toiminnan laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioidaan otetaan huomioon osaamiskeskusten palvelukyky, toiminnan laatua ja määrää mittaavat tunnusluvut, toiminnan tavoitteellisuus, taloudellisuus sekä miten taloutta ja hallintoa on hoidettu, henkilöstön ammattitaito ja osaaminen sekä kirjanpito, jonka tulee olla järjestetty siten, että siitä käyvät ilmi nuorisotyön valtionavustuksella tuetun toiminnan kustannukset.

Kulloinenkin hallitus määrittelee osaamiskeskustoiminnan painopisteet osana valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa. Osaamiskeskusten toiminnan painopisteistä on sovittu valtioneuvoston hyväksymässä valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa. Valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa 2020–2023 kehittämisen painopisteitä ovat nuorisotyö kunnassa, nuorisoalalla toimivien järjestöjen tilannekuva ja vaikuttavuus, osallisuus ja vaikuttaminen, kohdennettu nuorisotyö, digitaalinen nuorisotyö sekä nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyi keväällä 2020 valtionapukelpoiset nuorisoalan osaamiskeskukset vuosille 2020–2023 valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2020–2023 painopisteiden mukaisesti. Vuosille 2020–2023 on hyväksytty kuusi osaamiskeskusta. Valtionapukelpoisuutta haetaan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman valmistumisen jälkeen avattavan valtionapukelpoisuushaun kautta. Valtionapukelpoisuus myönnetään ohjelmakaudeksi. Vuosina 2020 ja 2021 valtakunnallisille nuorisoalan osaamiskeskusille myönnettiin yhteensä 4,9 miljoonaa euroa vuodessa. Eri osaamiskeskusille myönnetty valtionavustus vaihtelee kunkin osaamiskeskuksen tehtävien laajuuden mukaan.

Osaamiskeskusten toiminta on lähtökohtaisesti valtionhallinnon väline nuorisotyön ja -politiikan toimeenpanossa ja kehittämisessä. Osaamiskeskuselle myönnetään avustus sen ja ministeriön välisessä tavoiteohjauksiakirjassa sovittuihin tehtäviin. Valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuutta ja valtionavustusten myöntämistä koskevat nykyiset säännökset ovat osoittautuneet osin jäykiksi ja epäselviksi. Nykyiset säännökset eivät ota riittävässä määrin huomioon osaamiskeskusjärjestelmän ominaispiirteitä, kuten osaamiskeskusten tavoiteohjausta. Nuorisolakia olisi tarpeen muuttaa siten, että osaamiskeskusten avustuskäytäntöjä voitaisiin kehittää vastaamaan paremmin osaamiskeskustoiminnalle asetettuja tavoitteita.

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Suomessa on tällä hetkellä yhdeksän nuorisokeskusta, jotka muodostavat nuorisotyöhön erikoistuneen verkoston. Nuorisokeskukset ovat kuntien, nuorisojärjestöjen, nuorisotyötä tekevien järjestöjen ja muiden yhteisöjen omistamia. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee keskuksia vuosittain valtionavustuksilla. Nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuudesta ja valtionavustuksen myöntämisestä nuorisokeskukselle säädetään nuorisolain 20 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi nuorisokeskusten nuorisotyöhön. Vuonna 2021 nuorisokeskuksille myönnettiin yleisavustusta yhteensä 3,8 miljoonaa euroa. Lisäksi nuorisokeskuksille on myönnetty nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja nuorten syrjäytymisen vähentämiseen tarkoitettuja NUOTTA-erityisavustuksia yhteensä 800 000 euroa sekä yksittäisiä investointiavustuksia. Vuonna 2022 avustuksiin käytettävä määräraha on yhteensä 5,8 miljoonaa euroa, josta 5 miljoonaa euroa on osoitettu käytettäväksi nuorisokeskusten yleisavustuksiin ja investointiavustuksiin sekä 800 000 euroa NUOTTA-erityisavustuksiin. Eri nuorisokeskuksille vuosittain myönnetty avustus vaihtelee kunkin keskuksen toiminnan laajuuden ja laadun mukaan.

Nuorisolain 20 §:n 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että nuorisokeskus toteuttaa nuorisolain 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritointia. Nuorisokeskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävästä kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Nuorisolain 20 §:n 3 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoinnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen. Pykälän 4 momentin mukaan nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:ssä säädetään tarkemmin nuorisokeskuksen hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälän mukaan nuorisokeskuksena voi toimia kunta, kuntayhtymä, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys tai säätiö. Nuorisokeskukseksi haluavan organisaation on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriöltä ministeriön antamien ohjeiden mukaisesti. Ministeriö arvioi, täyttääkö hakija nuorisolain 20 §:ssä säädetyt valtionapukelpoisuuden edellytykset. Nuorisokeskuksen yhteiskunnallista vaikutavuutta arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan saavutettavuus ja yhteistyöverkostot sekä valmius kehittää nuorisotyötä. Nuorisokeskusten muodostama kokonaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon kunkin keskuksen koko, keskusten maantieteellinen sijainti ja nuorisokeskusten tarjoaman toiminnan monipuolisuus. Sen lisäksi, mitä nuorisolain 20 §:n 2 momentissa säädetään, nuorisokeskuksen valtionapukelpoiseksi hyväksymisen edellytyksenä on, että keskuksen toiminta on pääosin suunnattu nuorille, keskuksen toiminta on tavoitteellista, merkityksellistä ja taloudellista, keskuksen taloutta ja hallintoa hoidetaan hyvin, keskus on sijainniltaan, ympäristöltään, tiloiltaan ja varustukseltaan ympärivuotiseen ohjattuun toimintaan soveltuva ja keskuksen toiminta ulottuu useamman kunnan alueelle, keskuksessa on nuorisotyöstä vastaava nuorisotyön ammattilainen, riittävä ohjaushenkilöstö ja riittävä nuorisotyön osaaminen, keskus huolehtii toimintansa ja ympäristönsä turvallisuudesta, ja keskuksella on toiminnan seuranta- ja arviointijärjestelmä.

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:ssä säädetään tarkemmin valtionavustuksen myöntämisestä nuorisokeskukselle. Pykälän mukaan valtionavustusta myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriön ja nuorisokeskuksen välisessä tavoiteohjausmenettelyssä soveltuihin tehtäviin. Avustuksen tarvetta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen taloudellinen tila. Taloudellista tilaa arvioitaessa otetaan huomioon keskuksen oman toiminnan tuotot, muun kuin nuorisotoiminnan osuus kokonaiskustannuksista sekä toiminnan tuottavuus.

Nuorisokeskuksen tehtäviä, toiminnan laatua ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon keskuksen palvelukyky sekä kohderyhmältä ja yhteistyöverkostolta saatu palaute, tavoiteohjausmenettelyssä sovitut, toiminnan laatua ja määrää mittaavat tunnusluvut, toiminnan tavoitteellisuus, taloudellisuus ja miten keskuksen taloutta ja hallintoa hoidetaan, henkilöstön ammattitaito ja osaaminen, toimintaan osallistuneiden henkilöiden kokonaismäärä ja nuorten osuus siitä, ohjaukseen osallistuvien nuorten määrä suhteessa muuhun nuorisokäyttöön, nuorten majoitusvuorokausien määrä ja majoitusvuorokausien kokonaismäärä sekä kestävä kehityksen edistäminen ja kirjanpito, jonka tulee olla järjestetty siten, että siitä käyvät ilmi nuorisotyön valtionavustuksella tuetun toiminnan kustannukset.

Nuorisokeskusten nykyiset valtionapukelpoisuusperusteet eivät kaikilta osin tue nuorisokeskusten avustusjärjestelmän kohdentumista määrärahan tavoitteiden kannalta merkityksellisimpään toimintaan. Nuorisokeskusten valtionavustusten määräytymisperusteet ovat hyvin moninaisia, mikä on aiheuttanut avustuksen saajissa epätietoisuutta siinä, missä määrin mikäkin perusteista tosiasiallisesti vaikuttaa keskusten saamiin avustusten määrään. Sen vuoksi nuorisokeskuksen avustuksen määräytymisperusteita koskevia säännöksiä olisi osin tarpeen tarkentaa ja selkeyttää nykyisestä.

Harrastamisen Suomen malli

Harrastamisen Suomen mallin toteutus käynnistyi pilotilla vuonna 2020. Pilottivaiheessa avustusta myönnettiin 117 kunnalle ja avustettavat hankkeet toteutettiin kevätlukukaudella 2021. Harrastamisen Suomen mallin ensimmäinen varsinainen toimintalukuvuosi toteutetaan 1.8.2021–30.6.2022 ja sen kohderyhmänä ovat perusopetuksen vuosiluokkien 1.–9. sekä lisäopetuksen oppilaat. Harrastamisen Suomen mallissa yhdistyvät lasten ja nuorten kuuleminen harrastustoiveista, olemassa olevien hyvien käytäntöjen ja toimintatapojen koordinoiminen sekä koulun ja harrastustoimijoiden yhteistyö. Vuonna 2020 lasten ja nuorten kuuleminen on toteutettu valtakunnallisen Koululaiskyselyn kautta, jossa 215 000 koululaista on kertonut harrastustoiveistaan. Lukuvuotta 2021–2022 koskeva valtionavustushaku järjestettiin maaliskuussa 2021 ja sen perusteella aluehallintovirastot myönsivät 235 kunnalle avustusta Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen. Ensimmäisenä varsinaisena toimintalukuvuotena toiminnan piirissä on valtionavustushakemusten mukaan 1 900 koulua ja noin 400 000 lasta ja nuorta. Avustusta myönnettiin vuonna 2021 yhteensä 17 miljoonaa euroa.

Avustukset myönnetään kunnille. Harrastusten järjestäjinä voivat toimia kuntien lisäksi yksityisen ja kolmannen sektorin toimijat. Tavoitteena on ohjata rahoitus lasten ja nuorten harrastamiseen koulupäivän yhteydessä, pääsääntöisesti ennen tai jälkeen koulupäivän. Rahoitus kohdistetaan ohjaajien ja erityisen tuen tarpeessa olevien lasten ja nuorten avustajien palkkioihin sekä matka- ja materiaalikuluihin. Rahoituksesta osa voidaan kohdistaa myös kohtuullisiin koordinoitaviin kuluihin ja muihin hakuilmoituksessa määriteltyihin kuluihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön haku lukuvuoden 2022–2023 Harrastamisen Suomen mallin avustuksille aukeaa helmikuussa 2022. Haettavana on yhteensä 14,5 miljoonaa euroa.

Harrastamisen Suomen mallin toteuttaminen käynnistyi vuosittaisella valtionavustushaulla, ja tavoitteena on ollut vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen malli pysyväksi toimintatavaksi kunnissa. Samalla pidemmän aikavälin tavoitteena on ollut selvittää mahdollisuus Harrastamisen Suomen mallia koskevan lainsäädäntöpohjan luomiseen. Jotta harrastamisen uuden mallin asema voitaisiin vakiinnuttaa ja sen pysyvyys turvata, olisi siitä tarkoituksenmukaista säätää nuorisolaissa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on lisätä valtakunnallisten nuorisotalojen, valtakunnallisten nuorisotalojen osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta ja tehostaa säännösten läpinäkyvää soveltamista. Tavoitteena on täsmentää valtionapukelpoisuuden hyväksymistä ja valtionavustusten myöntämistä koskevia säännöksiä ja niiden mukaisia menettelyitä, jotta valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen edellytykset olisivat valtionavustuksia saavien tahojen kannalta mahdollisimman selkeitä, läpinäkyviä ja oikeudenmukaiseksi koettuja. Tavoitteena on myös, että valtionapukelpoisuutta ja avustuksen myöntämistä koskeva harkinta olisi valtionapuviranomaisen näkökulmasta sujuvaa, selkeää ja johdonmukaista, ottaen huomioon päätöksentekoon liittyvä harkinnanvaraisuus. Tavoitteena on myös yhdenmukaistaa valtakunnallisen nuorisotalojen järjestöjen valtionapukelpoisuuden peruuttamiseen liittyvää sääntelyä suhteessa valtakunnallisen nuorisotalojen osaamiskeskuksen, nuorisokeskuksen ja nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevaan sääntelyyn.

Harrastamisen Suomen mallista säätämisen tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin mukainen harrastustoiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa, ja tätä kautta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Valtionapukelpoisuuden hyväksyminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön, valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia nuorisolain säännöksiä tarkentamalla valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksiä. Esityksen mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuusharkinnassa korostettaisiin jatkossa nykyistä enemmän järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nimenomaisesti nuorisotyön ja -toiminnan kannalta sekä uutena kriteerinä järjestön toiminnan ajankohtaisuutta. Lisäksi valtionapukelpoisuuden saamisen ehtona olisi jatkossa, että järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti. Järjestön toiminnan valtakunnallisuuden määrittelyä ehdotetaan tarkennettavaksi nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että jatkossa osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa korostettaisiin hakijan osaamiskeskustoiminnan vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin. Lisäksi valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytettäisiin nykytilasta poiketen, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti, ja että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla. Jatkossa valtionapukelpoisuusharkinnassa ei enää huomioitaisi erillisenä kriteerinä keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta, vaan hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta osaamiskeskuspainopisteisiin. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi ei sovellu valtionavustusharkintaan, jossa arvioidaan osaamiskeskuksen toimintaa suhteessa valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman mukaisiin osaamiskeskuspainopisteisiin. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on myös osoittautunut käytännössä haastavaksi sen yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta.

Esityksen mukaan nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettavaksi muun muassa selkeyttämällä nuorisokeskuksen tarkoituksen määrittelyä. Esityksessä ehdotetaan, että yhtenä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä olisi, että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Ehdotus korvaisi nykyisen yksityiskohtaisemman tehtäväluettelon, jonka mukaan nuorisokeskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on korostaa nimenomaan keskuksen nuorisotyöllistä tehtävää riippumatta järjestettävän toiminnan muodosta. Nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden harkintaan ja siihen liittyvään arviointiin ehdotetaan myös määritelmien selkeytyksiä, jotka osaltaan tukisivat avustamisen kohdentumista tarkoituksenmukaisemmalla tavalla, kun jatkossa arvioitaisiin keskuksen toiminnan vaikuttavuutta keskuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sijasta.

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle, valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle ja nuorisokeskukselle

Esityksessä ehdotetaan selkeytettäväksi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön, valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen sekä nuorisokeskuksen valtionavustuksen määräytymisen perusteita nykyisestä. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää koske-

vassa harkinnassa otettaisiin uudeksi perusteeksi järjestön toiminnan ajankohtaisuus. Toiminnan ajankohtaisuuden lisäämisellä arviointiperusteeksi varmistettaisiin, että avustettava toiminta vastaisi mahdollisimman hyvin nuorten kulloisiinkin tarpeisiin. Lisäksi arviointiperusteeksi otettaisiin nykyisinkin huomioon otettavan järjestön taloudenhoidon ohella järjestön hallinnon asiamukainen hoitaminen.

Esityksen mukaan valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa ei edellytettäisi enää jatkossa keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Sen sijaan osaamiskeskusten valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Lisäksi valtionavustuksen myöntämistä koskevasta säännöksestä poistettaisiin edellytys siitä, että osaamiskeskuksen mahdollinen ylijäämää on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Tarkoitus on, että nuorisoala mahdollisimman laajasti hyötyisi osaamiskeskusten toiminnasta, jolloin niiden maksullinen palvelutoiminta ei ole enää tarkoituksenmukaista. Mikäli osaamiskeskuksen toiminnasta syntyy ylijäämää, tulisi se opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustusta koskevien yleisten ehtojen ja rajoitusten mukaisesti jatkossa palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi nuorisokeskukselle myönnettävän valtionavustuksen määräytymisperusteita siten, että ne olisivat nykyistä yksinkertaisemmat ja selkeämmät. Tarkoitus on, että etenkin avustuksen saajien olisi helpompi havaita, miten perusteet vaikuttavat myönnettävän avustuksen määrään. Nykyisin nuorisokeskuksen valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Esityksen mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen nuorisotyön laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito. Jatkossa valtionavustuksen myöntämistä koskevassa harkinnassa ei enää käytettäisi arviointiperusteena erikseen keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Harrastamisen Suomen malli

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallista sekä valtionavustuksen myöntämisestä Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan. Nuorisolaissa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin tarkoituksesta sekä kunnan tehtävistä sen järjestäessä Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa. Laissa säädettäisiin tarkemmin myös niistä edellytyksistä, jotka otetaan huomioon kyseiseen harrastustoimintaan myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa. Esityksen mukaiset edellytykset vastaisivat pääosin niitä edellytyksiä, jotka on otettu huomioon Harrastamisen Suomen mallin ensimmäisessä vaiheessa, jossa kunnille on myönnetty mallin mukaiseen harrastustoimintaan valtionavustusta opetus- ja kulttuuriministeriön avustushaussa. Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan käytettävissä olevan määrärahan suuruudesta päätettäisiin jatkossakin vuosittain valtion talousarviossa.

Muut ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden peruuttamiseen liittyvää menettelyä. Nykyisin valtionapukelpoisuus voidaan peruuttaa, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä nuorisolaissa tai sen lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Esityksen mukaan vaatimus kahdesta peräkkäisestä vuodesta poistettaisiin, ja jatkossa valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin peruuttaa, jos se ei enää täytä nuorisolaissa tai nuorisolain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Tarkoituksena on mahdollistaa, että järjestön valtionapu-

kelpoisuus voitaisiin nykyistä helpommin peruuttaa silloin, kun järjestön toiminta on ristiriidassa nuorisolaissa tai sen nojalla säädettyjen valtionapukelpoisuuden edellytysten kanssa. Ehdotettu sääntely olisi yhdenmukainen valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen, nuorisokeskuksen ja nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevan sääntelyn kanssa.

Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitusta koskeva nuorisolain 26 § ehdotetaan kumottavaksi. Voimassa olevan säännöksen mukaan tässä laissa tarkoitettujen valtionosuudet sekä -avustukset suoritetaan ensisijaisesti arpajaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitettua rahapeliyhtiön tuotosta. Säännös on luonteeltaan informatiivinen, eikä säännös ole enää tarpeellinen, koska nuorisolaissa tarkoitettujen valtionosuudet ja -avustukset rahoitetaan nykyisin enenevässä määrin myös muulla tavoin kuin arpajaislain 17 §:ssä tarkoitettua rahapeliyhtiön tuotosta. Esimerkiksi valtion vuoden 2022 talousarviossa nuorisotyön määrärahoista yli puolet rahoitetaan yleiskatteellisistä budjettivaroista.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi nuorisolain muutoksenhakusäännöksessä oleva viittaus kumottuun hallintolainkäyttölakiin (586/1996) viittaukseksi vuoden 2020 alussa voimaan tulleen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019). Lisäksi muutoksenhakusäännöstä selkeytettäisiin poistamalla siitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain kanssa päällekkäiset säännökset.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Esityksen tarkoituksena on lisätä valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja niiden valtionavustusten myöntämiseen liittyvän menettelyn sujuvuutta ja selkeyttä täsmentämällä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen perusteita.

Valtionapukelpoisia valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä on tällä hetkellä 117. Ehdotettujen säännösten perusteella tarkistettaisiin valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuuden hyväksymisen perusteita, joten valtionapukelpoisten järjestöjen määrän kasvun voidaan arvioida hidastuvan nykyisestä. Lisäksi valtionapukelpoisten järjestöjen määrän voidaan arvioida mahdollisesti jonkin verran vähenevän sen seurauksena, että ministeriö arvioisi uudelleen vuoden 2023 aikana nykyisten valtionapukelpoisten ja valtionavustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen valtionapukelpoisuuden tarkistettujen hyväksymisperusteiden mukaisesti.

Esityksen mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin myös peruuttaa nykyistä helpommin. Valtionapukelpoisuuden peruuttamista koskevan menettelyn muuttamisen ei kuitenkaan arvioida merkittävästi vaikuttavan nykyisten valtionapukelpoisten järjestöjen asemaan tai niille myönnettäviin avustuksiin, vaan ehdotettu säännös tulisi sovellettavaksi vain yksittäistapauksissa silloin, jos järjestön toiminta ei enää täytä nuorisolaissa tai sen nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Jos valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus kuitenkin peruutettaisiin, ei sille myönnettäisi myöskään enää valtionavustusta. Tällöin säästynyt avustusmäärä kohdennettaisiin uudelleen valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen avustamiseen tarkoitetun määrärahan sisällä. Mikäli valtionapukelpoisten järjestöjen määrä tulisi olennaisesti väheneään, voisi myöhemmin olla tarpeen uudelleen arvioida käytettävissä olevan määrärahan mitoitustarvetta.

Esityksen mukaisilla valtionavustuksen myöntämisen perusteisiin liittyvillä muutoksilla ei olisi vaikutuksia valtakunnallisten nuorisolan järjestöjen avustamiseen tarkoitettun määrärahan kokonaismäärään. Vuonna 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt yleisavustusta 97 valtakunnalliselle nuorisolan järjestölle ja vuonna 2022 yleisavustusta on myönnetty 95 järjestölle. Molempina vuosina myönnetyn avustuksen määrä on ollut yhteensä 18,6 miljoonaa euroa. Valtionavustuksen myöntämiseen liittyvien perusteiden tarkistaminen ei suoraan vaikuttaisi yksittäisten järjestöjen saamaan avustusmäärään, koska kunkin järjestön vuosittainen avustusmäärä riippuu myös avustusta hakevien ja saavien järjestöjen määrästä, myönnettävissä olevasta määrärahasta sekä järjestöjen suunnitellusta ja toteutuneesta toiminnasta. Mikäli valtionavustuksen myöntämisen perusteisiin liittyvien muutosten johdosta avustusta saavien järjestöjen määrä vähentyisi tai niiden saama avustusmäärä vähentyisi, kohdennettaisiin säästynyt avustusmäärä nykytilaa vastaavasti uudelleen valtakunnallisten nuorisolan järjestöjen avustamiseen tarkoitettun määrärahan sisällä.

Valtakunnallisten nuorisolan osaamiskeskusten tai nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymistä ja avustuksen myöntämistä koskevilla muutoksilla ei myöskään olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Esityksen mukaisilla valtionavustuksen myöntämisen perusteisiin liittyvillä muutoksilla ei olisi vaikutuksia nuorisokeskusten tai valtakunnallisten nuorisolan osaamiskeskusten avustamiseen tarkoitettun määrärahan kokonaismäärään. Vaikka ehdotettujen säännösten perusteella tarkistettaisiin eräitä nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymisen perusteita, valtionavustusta saavien nuorisokeskusten määrän voidaan arvioida kuitenkin pysyvän samana tai mahdollisesti pienenevän vain vähän. Jos valtionapukelpoisten nuorisokeskusten määrä vähenisi vain yksittäisten nuorisokeskusten osalta, säästynyt avustusmäärä kohdennettaisiin uudelleen nuorisokeskusten avustamiseen tarkoitettun määrärahan sisällä.

Valtakunnallisten nuorisolan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen liittyvillä muutoksilla ei olisi vaikutusta valtionapukelpoisten osaamiskeskusten määrään, koska osaamiskeskusten valtionapukelpoisuus hyväksytään määräajaksi kulloinkin voimassa olevan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman ohjelmakaudeksi, ja määrä voi vaihdella kunkin ohjelmakauden painopisteiden mukaisesti. Valtakunnallisten nuorisolan osaamiskeskusten osalta esityksessä ehdotetaan, että valtionavustuksen myöntämistä koskevasta säännöksestä poistettaisiin edellytys siitä, että osaamiskeskuksen mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Jatkossa osaamiskeskuksen toiminnasta syntyvä mahdollinen ylijäämä tulisi palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle voimassa olevien erityisavustuksen yleisten ehtojen ja rajoitusten mukaisesti. Osaamiskeskuksille myönnettävällä avustuksella voidaan kattaa kaikki osaamiskeskustoiminnasta aiheutuvat kulut. Nykyinen sääntely on kuitenkin mahdollistanut sen, että osaamiskeskus on voinut osaamiskeskustoimintaan liittyvällä maksullisella palvelutoiminnallaan tuottaa ylijäämää, jonka se on voinut käyttää osaamiskeskustoimintaansa. Muutoksen seurauksena osaamiskeskuksen ei olisi enää tarkoituksenmukaista järjestää maksullista palvelutoimintaa, koska toiminnasta aiheutuva mahdollinen ylijäämä tulisi palauttaa ministeriölle. Osaamiskeskusten toiminnan rahoitus voidaan kuitenkin jatkossakin kattaa kokonaisuudessaan valtionavustuksella.

Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi uusia velvoittavia tehtäviä kunnille, joten esityksellä ei ole vaikutuksia kuntien saaman nuorisotyön valtionosuuteen. Esityksen mukaan nuorisolaissa ehdotetaan säädettäväksi Harrastamisen Suomen mallista, jonka mukaista harrastustoimintaa kunnat voisivat vapaaehtoisesti järjestää perusopetukseen osallistuville nuorille. Nuorisolaissa säädettäisiin myös valtionavustuksen myöntämisestä Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan. Esityksen mukaan valtion talousarvioon voitaisiin ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan. Jatkossakin Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan myönnettäväksi tarkoitettu-

jen valtionavustusten suuruus riippuisi valtion talousarviossa kulloinkin osoitetusta vuosittaisesta määrärahasta. Mallin mukaiseen harrastustoimintaan on kunnille myönnetty vuodesta 2021 alkaen valtionavustusta, ja valtiontalouden kehyspäätöksessä vuosille 2022–2025 Harrastamisen Suomen mallin määrärahasoksi on määritelty 14,5 miljoonaa euroa vuodessa. Valtion talousarvioon on myös vuonna 2022 otettu määrärahaa 14,5 miljoonaa euroa Harrastamisen Suomen malliin tarkoitettuihin valtionavustuksiin. Harrastamisen Suomen mallissa kunnille on nykyisin myönnetty valtionavustuksena enintään 80 prosentin osuus avustettavan toiminnan kokonaiskustannuksista ja kunnilta on edellytetty avustuksen saamisen ehtona vähintään 20 prosenttia muuta rahoitusta avustettavan toiminnan kustannusten kattamiseksi. Ehdotetuilla nuorisolain uusilla säännöksillä ei olisi vaikutusta tältä osin nykytilaan. Koska harrastustoiminnan järjestäminen ja siihen liittyvän avustuksen hakeminen olisi jatkossakin kuntien omassa harkinnassa, ei esitys suoraan kasvattaisi kuntien menoja.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitetyt valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen liittyvät muutokset lisäävät jonkin verran opetus- ja kulttuuriministeriön työmäärää, kun valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuudet arvioitaisiin sen selvittämiseksi, ovatko nykyiset valtionapukelpoiset toimijat valtionapukelpoisia myös ehdotetun lain voimaan tulon jälkeen. Työmäärän lisääntyminen tältä osin olisi kuitenkin kertaluonteista ja se kohdistuisi vain vuoteen 2023. Toisaalta ehdotettujen, nykyistä selkeämpien säännösten voidaan jatkossa arvioida sujuvoittavan valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustuksen myöntämiseen liittyvää päätösharkintaa ja siihen liittyvää menettelyä opetus- ja kulttuuriministeriössä. Siten edellä mainittujen tehtävien edellyttämä työmäärä ja sitä kautta niihin käytettävä työaika vähentyisivät nykyisestä. Myös valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia koskevien säännösten tarkistaminen lisäisi valtionavustusprosessin sujuvuutta, mikä puolestaan voisi vähentää jonkin verran valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen ja valtionavustusten myöntämiseen liittyvien tehtävien edellyttämää työmäärää. Harrastamisen Suomen mallin osalta esityksen ei arvioida lisäävän opetus- ja kulttuuriministeriön tai aluehallintovirastojen työmäärää nykyisestä.

Vaikutukset lapsiin, nuoriin ja nuorisoalan toimijoihin

Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten ja nuorisokeskusten toimintaan myönnettävät valtionavustukset kohdistuvat kokonaisuudessaan nuorisotyöhön, nuorisotoimintaan ja nuorisoalan palveluita tuottaviin järjestöihin, joiden välittömänä tai välillisenä kohderyhmänä ovat nuorisolaissa tarkoitetut nuoret. Nuoret käsitteenä kattaa myös lapsi-ikäryhmän, nuorten tarkoittaessa nuorisolain määritelmän mukaisesti kaikkia alle 29-vuotiaita. Esityksessä ehdotetut muutokset valtionapukelpoisuuden hyväksymistä ja valtionavustuksen myöntämistä koskeviin säännöksiin vahvistaisivat ja selkeyttäisivät nuorisoalan toimijoiden avustusjärjestelmää. Muutetut säännökset auttaisivat valtionapuviranomaista kohdistamaan avustukset entistä tarkemmin laadukkaaseen ja ajankohtaiseen nuorisotyöhön ja -toimintaan, mikä välillisesti tukisi nuorten kasvu- ja elinoloja sekä vahvistaisi heidän aktiivista kansalaisuuttaan.

Nuorisoalan toimijoiden kannalta valtionapukelpoisuuden ja avustusten myöntämisen perusteita koskevan sääntelyn selkeyttäminen parantaisi päätösten perusteluiden ymmärrettävyyttä ja siten myös päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Harrastamisen Suomen mallin vakiinnuttaminen edistäisi lasten ja nuorten hyvinvointia lisäämällä heidän mahdollisuuksiaan päästä yhdenvertaisemmin mieluisten ja maksuttomien harrastusten piiriin. Tätä kautta esityksellä olisi välilli-

sesti myönteisiä vaikutuksia myös lasten ja nuorten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, liikumiseen ja osallistumismahdollisuuksiin. Esityksellä ei olisi vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallista sekä valtionavustuksen myöntämisestä Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan. Esityksen valmistelussa Harrastamisen Suomen mallista säätämisen yhtenä toteuttamisvaihtoehtona oli säätää mallista ja sen mukaisesta harrastustoiminnasta sekä siihen myönnettävästä valtionavustuksesta muussa laissa kuin nuorisolaissa tai säätää mallista kokonaan erillinen laki. Esityksen valmistelussa arvioitiin kuitenkin olevan tarkoituksenmukaisinta säätää Harrastamisen Suomen mallista nuorisolaissa, koska Harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan kohderyhmänä ovat perusopetukseen osallistuvat nuoret. Lisäksi nuorisolaissa säädetään jo nykyisin kuntien nuorisotyöstä ja -politiikasta sekä muista nuorille tarkoitetuista palveluista, joiden järjestäminen on kunnille vapaaehtoista, ja joiden toteuttamiseen voidaan myöntää valtionavustusta. Lisäksi nuorisolain nykyiset säännökset mahdollistavat sen, että ministeriö voi osoittaa aluehallintoviraston myönnettäväksi valtion talousarvioon otettuja avustusrahoja. Harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheeseen ja ensimmäiselle toimintalukuvuodelle tarkoitettujen valtionavustusten myöntämisestä ovat vastanneet aluehallintovirastot.

Yhtenä toteuttamisvaihtoehtona selvitettiin myös mahdollisuutta säätää Harrastamisen Suomen mallista kunnille uusi lakisäateinen tehtävä. Tällöin mallin rahoitus olisi tullut toteuttaa osana nuorisotoimen valtionosuutta korottamalla valtion talousarviossa yksikköhintaa, jonka perusteella nuorisotoimen valtionosuus lasketaan. Nuorisolain 16 §:n mukaan kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta nuorisolain mukaisiin käyttötarkoituksiin säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009). Nuorisotyön käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuuden laskemisesta säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 21 §:n 2 momentissa. Tässä vaihtoehdossa kuntien ei tarvitsisi hakea avustusta vuosittain Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan, vaan rahoitus suoritettaisiin kunnille yleiskatteellisena valtionosuutena. Vaihtoehto voisi olla hakemusprosessiin liittyvän kuntien ja aluehallintovirastojen työmäärän osalta esitettyä vaihtoehtoa kevyempi. Tällöin ministeriöllä tai aluehallintovirastoilla ei olisi kuitenkaan mahdollisuutta varmistaa järjestettävän harrastustoiminnan ja sen tavoitteiden toteutumista, sekä seurata toiminnan laajuutta ja laatua vastaavalla tavalla kuin esitettävässä mallissa ilman, että lakiin olisi säädettävä kuntia koskeva velvoite järjestää mallin mukaista toimintaa jokaiselle perusopetukseen osallistuvalla nuorella kunnassa. Esityksen mukaisessa vaihtoehdossa mallin toteuttamiseen käytettävissä oleva määräraha kohdistuisi kunnille suoraan nimenomaan Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan ehdotetussa laissa tarkemmin säädettävien edellytysten mukaisesti, minkä vuoksi esityksen mukaisen toteuttamismallin arvioitiin olevan vaihtoehtoista tarkoituksenmukaisiin.

6 Lausuntopalaute

Lausunnon antoivat... Täydentyy lausuntokierroksen jälkeen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

12 a §. *Harrastamisen Suomen malli.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallista ja sen tarkoituksesta sekä mallin mukaisen harrastustoiminnan toteuttamisesta kunnassa, ja siihen liittyvistä kunnan tehtävistä. Harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan järjestäminen olisi kunnille vapaaehtoinen tehtävä.

Pykälän *1 momentin* mukaan Harrastamisen Suomen mallin tarkoituksena olisi edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastus voitaisiin järjestää myös koulupäivän keskellä. Tarkoitus on, että harrastus liittyisi ajallisesti koulupäivään siten, että harrastus järjestettäisiin pääsääntöisesti koulun tiloissa tai tarvittaessa muissa tiloissa mahdollisimman pian koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista huomioiden nuorten jaksaminen ja esimerkiksi koulukuljetukseen liittyvät aikataulut. Harrastus on mahdollista järjestää myös oppituntien välissä. Jos harrastus järjestettäisiin oppituntien välissä koulupäivän keskellä, harrastus ei kuitenkaan sisältyisi perusopetuslaissa (628/1998) tarkoitettuun opetukseen, eikä harrastustoimintaan siten sovellettaisi perusopetuslain säännöksiä. Perusopetukseen osallistuvalla nuorella tarkoitetaan kaikkia perusopetuksen 1.–9. vuosiluokkien oppilaita.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että kunnan järjestäessä Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa, sen tulisi kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Kuulemisessa tulisi kysyä nuorten harrastustoiveita koulukohtaisesti. Ehdotetun säännöksen mukaan kunnan tulisi laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen pohjalta. Harrastussuunnitelmaan sisältyisi harrastuslukupäijärjestys tai vastaava suunnitelma, johon kunta kokoaisi muun muassa nuorten kuulemisesta saadun tiedon perusteella nuorten toiveiden mukaiset harrastukset sekä tiedon, mitkä toimijat on valittu harrastusten järjestäjiksi, harrastusten sisältöjen kuvaukset, tiedon harrastusten alkamisajankohdasta ja säännöllisyydestä, tiedot harrastusten ohjaajista ja heidän osaamisestaan sekä tiedon siitä, missä kouluissa harrastustoiminta järjestetään.

Ehdotetun *2 momentin* mukaan kunnan tulisi myös huolehtia, että harrastustoiminnan järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta järjestäjä vastaa Harrastamisen Suomen mallissa. Harrastustoiminnan järjestäjän harrastuksen ohjaamiseen liittyvillä tiedoilla ja taidoilla tarkoitettaisiin sellaista riittävää osaamista ja kokemusta, jota järjestettävän harrastuksen laadukkaaseen ohjaamiseen vaaditaan niin harrastuksen sisällöllisen osaamisen kuin lasten ja nuorten pedagogisen ohjaamisen näkökulmasta. Harrastustoiminnan järjestäjinä voisivat olla esimerkiksi liikunta- ja urheiluseurat, taide- ja kulttuuritoimijat, nuorisojärjestöt, kunnat sekä muut harrastustoimintaa järjestävät yhteisöt, joilla on osaamista lasten ja nuorten kanssa toimimisesta.

Pykälän *3 momentin* mukaan Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa voisi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa.

17 §. *Valtakunnallisen nuorisovaltuuston valtioneuvoston päätös.* Voimassa olevan pykälän *2 momentissa* säädetään, että valtioneuvoston päätöksellä voidaan hyväksyä sellainen nuorisovaltuuston järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädetyt tavoitteet ja lähtökohdat. Valtakunnallisen nuorisovaltuuston valtioneuvoston päätöksellä harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuusharkinnassa korostettaisiin nykytilaa enemmän järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nimenomaisesti nuorisotyön ja -toiminnan kannalta. Valtionapukelpoisuusharkinnassa nykyiset säännökset antavat kohtalaisen vähän painoarvoa järjestön toiminnan merkitykselle ja vaikuttavuudelle nuorisotyön ja -toiminnan kannalta tarkasteltuna. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus on voimassa olevassa säännöksessä yksi viidestä arviointiperusteesta. Järjestön toiminnan merkityksen ja vaikuttavuuden tulisi kuitenkin olla keskeisin tekijä, jonka osalta valtionapukelpoisuutta arvioidaan. Siten ehdotetun säännöksen mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otettaisiin huomioon järjestön toiminnan merkitys ja vaikuttavuus nuorisotyön ja -toiminnan kannalta nykyisen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sijasta.

Voimassa olevaa säännöstä vastaavasti järjestön toiminnan valtakunnallisuutta arvioitaisiin jatkossakin avustuskelpoisuuden ehtona, mutta valtakunnallisuuden määrittelyä ehdotetaan kuitenkin tarkennettavaksi valtioneuvoston asetuksessa. Nykyisin asetuksen mukaan edellytetään toimintaa vähintään kolmen maakunnan alueella, mikä on osoittautunut valtionapukelpoisuusharkinnassa liian väljäksi ja yksipuoliseksi määrittelyksi.

Valtionapukelpoisuuden saamisen yhtenä edellytyksenä olisi nykytilaa vastaavasti, että järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta. Ehdotetun säännöksen mukaan valtionapukelpoisuuden arviointiperusteisiin lisättäisiin uutena arviointiperusteena järjestön toiminnan ajankohtaisuus. Toiminnan ajankohtaisuutta on valtionapukelpoisuuden arvioinnissa tarkasteltu nykyisin lähinnä osana toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Toiminnan ajankohtaisuuden arvioimisella tarkoitetaan sen arvioimista, miten hyvin järjestön toiminta vastaa nuorten muuttuviin tarpeisiin. Tarkoituksena on kohdistaa nykyistä paremmin valtionavustuksia nuorten kiinnostukseen ja tarpeisiin perustuvaan toimintaan. Tässä yhteydessä nuorten muuttuvia tarpeita tarkasteltaisiin nuorten elämässä, toiminnassa ja toimintaympäristössä tapahtuvien muutostrendien kautta. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole avustusjärjestelmän reagointi vain satunnaisiin tai lyhyellä aikavälillä tapahtuviin, kuten vuosittaisiin muutoksiin ja ilmiöihin.

Voimassa olevan nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 2 momentissa säädetään, että järjestön toiminnan laatua arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan säännöllisyys ja vakiintuneisuus sekä miten järjestön taloutta ja hallintoa on hoidettu. Järjestön hallinnon ja talouden vastuullinen hoitaminen on kuitenkin niin keskeinen valtionapukelpoisuuden edellytys, että siitä tulisi säätää laissa. Siten kyseisen edellytyksen merkityksen vahvistamiseksi lain 17 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että valtionapukelpoisuuden saamiseksi edellytetään järjestön hallinnon ja talouden vastuullista hoitamista. Valtioneuvoston asetuksessa puolestaan tulitaisiin tarkentamaan, mitä hallinnon ja talouden vastuullista hoitamista arvioitaessa otettaisiin huomioon.

18 §. *Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle.* Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan teknisluonteista muutosta, jolla voimassa olevan säännöksen vanhentunut viittaus valtionavustuslain 7 §:n 2 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi valtionavustuslain nykyiseen 7 §:n 3 momenttiin. Valtionavustuslain 7 §:ää on muutettu 1.1.2019 voimaan tulleella lailla 1113/2018, jolla 7 §:n aikaisempi 2 momentti on siirtynyt uudeksi 3 momentiksi. Säännös, johon viitataan, koskee valtionavustuksen myöntämistä käytettäväksi muun kuin saajan toiminnan tai hankkeen toteuttamiseen.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön taloudenhoito sekä järjestön toiminnan valta-

kunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon, miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia.

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi valtakunnallisen nuorisovaltuuston avustuksen määrätymisperusteita. Ehdotetun 3 momentin mukaan valtakunnallisen nuorisovaltuuston avustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon järjestön toiminnan laatu ja vaikuttavuus, järjestön toiminnan ajankohtaisuus, järjestön toiminnan laajuus ja saavutettavuus, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa, miten järjestö edistää nuorten osallisuutta sekä miten järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan. Perusteet luettelaisiin ehdotetun 3 momentin 1–6 kohdassa.

Nykytilaan verrattuna valtakunnallisen nuorisovaltuuston avustuksen määrää harkittaessa ei enää jatkossa otettaisi huomioon edellytystä järjestön toiminnan yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, vaan tarkoituksena on korostaa nykyistä enemmän järjestön toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on myös osoittautunut käytännössä haastavaksi sen yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta. Uutena arvioitavana tekijänä otettaisiin huomioon myös järjestön toiminnan ajankohtaisuus. Järjestön toiminnan ajankohtaisuutta arvioidaisiin vastaavalla tavalla kuin järjestön valtionapukelpoisuuden hyväksymistä koskevassa arvioinnissa.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan myös lisättäväksi järjestön toiminnan saavutettavuus yhdeksi arviointiperusteeksi sen merkityksen vahvistamiseksi. Nykyisin toiminnan saavutettavuus on yksi nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n 2 momentissa säädettyistä järjestön toiminnan laajuuden arvioinnissa huomioon otettavista tekijöistä. Järjestön toiminnan saavutettavuus on kuitenkin tärkeä valtionavustuksen määrän harkintaan liittyvä tekijä, joten sen huomioimisesta valtionavustuksen määrää koskevassa harkinnassa tulisi säätää laissa. Lisäksi ehdotetun 3 momentin mukaan järjestön talouden hoitamisen ohella arvioidaisiin jatkossa myös, miten järjestön hallintoa hoidetaan. Tällä varmistettaisiin valtionavustuksen määrää harkittaessa, että järjestö noudattaa toiminnassaan asianmukaisesti muun muassa omia sääntöjään ja voimassa olevia säädöksiä. Muilta osin ehdotetussa 3 momentissa säädettävät arviointiperusteet vastaisivat sisällöllisesti voimassa olevan 3 momentin mukaisia arviointiperusteita.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyisi uudeksi 5 momentiksi. Uudessa 4 momentissa säädettäisiin, että avustettavan toiminnan olisi oltava yleishyödyllistä ja edistettävä nuorisolain tavoitteita ja toteuttamisen lähtökohtia. Hyväksyttävänä menoina ei pidettäisi liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Ehdotetun 4 momentin mukaiset edellytykset vastaisivat sisällöllisesti nykyisen 3 momentin lopussa säädettyjä edellytyksiä.

19 §. *Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisovaltuuston osaamiskeskukseen.* Pykälässä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisovaltuuston osaamiskeskukseen. Voimassa olevan *3 momentin* mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, valtakunnallinen merkitys nuorisovaltuustolla, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma sekä osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määrääjäksi.

Tarkoituksena on, että osaamiskeskusten valtionapukelpoisuusharkinnassa arvioidaan sekä hakijan esittämää tulevaa osaamiskeskustoimintaa koskevaa suunnitelmaa että hakijan edellytyksiä toi-

mia osaamiskeskuksena. Jatkossa painotettaisiin nykyistä enemmän osaamiskeskuksen esittämän suunnitelman ja valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman välistä yhteyttä. Ehdotetun 3 momentin mukaan osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa tarkasteltaisiin hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin sekä esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta. Jatkossa valtionapukelpoisuutta harkittaessa myös edellytettäisiin, että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla, kun voimassa olevan säännöksen mukaan hakijan toiminnalta on edellytetty valtakunnallista merkitystä nuorisoalalla ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Ehdotuksen mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytettäisiin myös, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti. Harkinnassa otettaisiin nykytilaa vastaavasti huomioon osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnettäisiin nykytilaa vastaavasti määrääjäksi.

Voimassa olevan 4 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että avustuksen määrää koskevassa harkinnassa ei enää otettaisi huomioon keskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on osoittautunut käytännössä haastavaksi kyseisen tekijän yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta. Keskuksen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei myöskään ole tarpeen arvioida vuosittain. Tehtävät on sovittu määrääjäksi, ja niiden sisällöt valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteiden mukaisesti. Sen sijaan jatkossa valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Avustettavan toiminnan olisi nykytilaa vastaavasti oltava yleishyödyllistä, eikä hyväksyttävänä menoina pidettäisi jatkossakaan liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Esitetyt muutokset selkiyttäisivät valtionavustuspäätösten valmistelua.

Osaamiskeskusten toiminnan rahoitus katetaan kokonaisuudessaan valtionavustuksella, koska sillä katsotaan olevan strateginen merkitys nuorisoalan kehittämisessä. Tarkoitus on, että nuorisoala mahdollisimman laajasti hyötyisi osaamiskeskusten toiminnasta, jolloin niiden maksullinen palvelutoiminta ei ole tarkoituksenmukaista. Sen vuoksi 4 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös, jonka mukaan mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen. Mikäli jatkossa osaamiskeskuksen toiminnasta koituu ylijäämää, tulisi se opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustusta koskevien yleisten ehtojen ja rajoitusten mukaisesti palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle.

20 §. Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle. Pykälän 2 momentissa säädetään valtionapukelpoisuuden hyväksymisestä. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että uutena valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä olisi, että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Ehdotus korvaisi nykyisen yksityiskohtaisemman tehtäväluettelon, jonka mukaan nuorisokeskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on korostaa nimenomaan keskuksen nuorisotyöllistä tehtävää riippumatta järjestettävän toiminnan muodosta. Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin nykytilaa vastaavasti, että keskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävää kehitystä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen talouden ja hallinnon hoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan laatu, laajuus ja vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus. Nykytilaan verrattuna jatkossa otettaisiin siis huomioon uutena edellytyksenä keskuksen talouden hoidon ohella myös keskuksen hallinnon hoito. Tarkoituksena on, että voitaisiin nykyistä paremmin varmistua siitä, että nuorisokeskuksen talouden hoidon lisäksi myös sen hallinto on järjestetty vastuullisesti. Jatkossa valtionapukelpoisuuden myöntämisen edellytyksenä ei olisi enää toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus, vaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa huomioitaisiin keskuksen toiminnan laatu, laajuus ja vaikuttavuus. Ehdotettujen perusteiden voidaan katsoa olevan yhteiskunnallista vaikuttavuutta yksiselitteisempiä ja selkeämpiä mittareita keskuksen toimintaa arvioidessa. Keskuksen toiminnan laadun, laajuuden ja vaikuttavuuden arvioinnissa huomioitavista tekijöistä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa.

Voimassa olevan 3 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon keskuksen nuorisotyön laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito. Voimassa olevan säännöksen mukaan tarkastellaan nuorisokeskuksen toiminnan laatua, mutta jatkossa tarkasteltaisiin keskuksen nuorisotyön laatua. Muutos vastaisi säännöksen nykyistä soveltamiskäytäntöä. Lisäksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttäminen arviointiperusteena on osoittautunut käytännössä haastavaksi sen yksiselitteisen ja tasapuolisen mittaamisen kannalta. Sen vuoksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käyttämisestä arviointiperusteena ehdotetaan luovuttavaksi, ja uutena arviointiperusteena käytettäisiin keskuksen nuorisotyön laajuutta ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuutta. Nuorisotyön laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus soveltuisivat paremmin nuorisokeskuksen toiminnan arviointiperusteiksi, koska ne ovat yhteiskunnallista vaikuttavuutta helpommin mitattavissa. Valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin tarkemmin, mitä nuorisotyön laatua ja laajuutta sekä nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuutta arvioidessa otettaisiin huomioon. Muilta osin momentti vastaisi voimassa olevaa momenttia.

21 a §. *Valtionavustuksen myöntäminen Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jossa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan tarkoitettun valtionavustuksen myöntämisestä ja siihen liittyvässä harkinnassa huomioitavista tekijöistä.

Pykälän 1 momentin mukaan valtion talousarvioon voitaisiin ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan. Vastaava säännös on myös muissa valtionavustuksen myöntämisestä koskevissa nuorisolain 5 luvun pykälissä. Siten eduskunta päättäisi vuosittain Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan myönnettävän määrärahan ottamisesta valtion talousarvioon, kuten se nykyisin päättää muun muassa valtakunnallisten nuorisolan järjestöjen ja valtakunnallisten nuorisolan osaamiskeskusten toimintaan, nuorisokeskusten nuorisotyöhön sekä nuorten työpajatoimintaan myönnettävän määrärahan ottamisesta valtion talousarvioon.

Pykälän 2 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, toimintasuunnitelman ja talousarvion toteutta-

miskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa ehdotetun 12 a §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä. Avustukset ovat harkinnanvaraisia. Järjestettävän harrastustoiminnan laadun ja laajuuden osalta voitaisiin arvioida esimerkiksi harrastussuunnitelman monipuolisuutta ja paikallisten erityispiirteiden huomioimista harrastustoiminnan järjestämisessä, nuorten määrää, jolle harrastustoimintaa voidaan tarjota sekä harrastustoiminnan toteuttamiseen valittujen harrastustoiminnan järjestäjien määrää. Harrastustoiminnan laadun ja laajuuden arvioinnissa huomioitavia tekijöitä voitaisiin kuvata tarkemmin valtionavustushakua koskevassa hakuilmoituksessa nykytilaa vastaavalla tavalla. Ehdotetun 12 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien toteuttamisen osalta arvioitaisiin esimerkiksi nuorten kuulemisen laajuutta ja laatua sekä kuulemisessa saadun tiedon hyödyntämistä harrastusten valinnassa, sekä millä tavalla ja missä laajuudessa kunta yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Harrastustoiminnan toimintasuunnitelman ja talousarvion toteuttamiskelpoisuudella tarkoitettaisiin valtionavustushakemuksessa esitetyn toimintasuunnitelman oikeasuhtaisuutta toiminnan odotettaviin tuloksiin sekä toimintasuunnitelman ja talousarvion keskinäistä vastaavuutta.

Pykälän 3 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan tarkempia säännöksiä Harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Vastaava valtionavustuksen saamisen edellytyksiä koskeva asetuksenantovaltuus on myös nuorisolain 19–21 §:ssä.

23 §. Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen. Pykälässä säädetään valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen, nuorisokeskuksen, työpajan ja valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden peruuttamisesta.

Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen ja 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos ne eivät enää täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan ministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin yhdenmukaisesti kaikkien kyseissä säännöksessä tarkoitettujen valtionavustusta saavien tahojen valtionapukelpoisuuden peruuttamisesta. Ehdotetun pykälän mukaan valtakunnallisen nuorisoalan järjestön osalta vaatimus kahdesta peräkkäisestä vuodesta poistettaisiin, ja jatkossa järjestön valtionapukelpoisuus voitaisiin peruuttaa, jos se ei enää täyttäisi nuorisolaissa tai nuorisolain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä. Muutos mahdollistaisi valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuuden peruuttamisen nykyistä helpommin silloin, kun valtionavustusta saavan järjestön toiminta on muuttunut siten, että järjestön toiminta on ristiriidassa nuorisolaissa tai sen nojalla säädettyjen valtionapukelpoisuuden edellytysten kanssa. Nykyinen kahden peräkkäisen vuoden vaatimus valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen osalta on voinut johtaa tilanteeseen, jossa valtionapukelpoisuutta ei voitaisi peruuttaa, vaikka järjestön toiminta olisi rikkonut olennaisesti nuorisolain säännöksiä tai toiminta olisi selkeässä ristiriidassa nuorisolain säännösten kanssa, jos säännösten vastainen toiminta on jatkunut vain yhden vuoden aikana. Ehdotettu menettely olisi yhdenmukainen valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskuksen, nuorisokeskuksen ja nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden peruuttamisesta koskevan menettelyn kanssa.

24 §. Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen. Pykälässä säädetään nuorten osallistumisesta, vaikuttamisesta ja kuulemisesta nuoria itseään koskevissa asioissa. Voimassa olevan *1 momentin* mukaan nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi informatiivinen viittaus hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:ään, jossa säädetään nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä. Hyvinvointialueesta annetun lain 32 §:n 1 momentin mukaan aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä.

27 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädetään muutoksenhausta nuorisolain mukaiseen opetus- ja kulttuuriministeriön päätökseen. Pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon 1.1.2020 voimaan tulleesta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetusta laista johtuvat muutokset. Pykälän 2 momentin sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan nykyistä informatiivisen viittauksen kirjoitustapaa. Ehdotetun säännöksen mukaan muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Lisäksi pykälää selkeytettäisiin poistamalla siitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain kanssa päällekkäiset säännökset. Päällekkäisten säännösten poistamisella ei olisi vaikutusta nykytilaan, koska esimerkiksi valituslupasääntely korkeimpaan hallinto-oikeuteen on jo oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain perusteella voimassa olevaa oikeutta myös nyt muutettavan nuorisolain osalta. Voimassa olevan *3 momentin* mukaan hallinto-oikeuden päätökseen 23 §:ssä tarkoitetussa valtioapukelpoisuuden peruuttamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Koska erillistä viittausta valituslupajärjestelmään ei enää tarvita, ehdotetaan voimassa olevan pykälän 3 momentti kumottavaksi.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Nuorisotyöstä ja -politiikasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään tarkemmin nuorisotyön ja -politiikan aluehallinnosta, valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta, valtion nuorisoneuvostosta ja arviointi- ja avustustoimikunnasta sekä valtakunnallisten nuorisotalan järjestöjen, valtakunnallisten nuorisotalan osaamiskeskusten, nuorisokeskusten ja nuorten työpajojen valtionapukelpoisuuden hyväksymisestä sekä valtionavustuksen myöntämisen edellytyksistä niiden toimintaan.

Esityksessä ehdotettujen muutosten perusteella tultaisiin muuttamaan myös nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen 5–10 §:ää. Lisäksi asetuksen 1 §:ään tultaisiin tekemään teknislouenteinen muutos, jolla tarkennettaisiin aluehallintoviraston tehtäviä myöntämiensä valtionavustusten käytön valvonnan osalta. Valtuus antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella sisältyy nuorisolain 4 §:n 2 momenttiin, 17 §:n 5 momenttiin, 18 §:n ehdotettuun 5 momenttiin, 19 §:n 5 momenttiin ja 20 §:n 4 momenttiin.

Asetuksen 5 §:ssä säädetään valtakunnallisen nuorisotalan järjestön hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Tarkoitus on, että asetuksen 5 §:ssä otettaisiin huomioon ehdotetusta laista johtuvat muutokset, jotka liittyvät valtakunnallisen nuorisotalan järjestön valtionapukelpoisuuden hyväksymiseen. Asetuksessa tultaisiin säätämään tarkemmin muun muassa, mitä tekijöitä otettaisiin huomioon järjestön toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta nuorisotyön ja -toiminnan kannalta

arvioitaessa, toiminnan ajankohtaisuutta ja toiminnan valtakunnallisuutta arvioitaessa, arvioitaessa toimintaa nuorten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden edistämiseksi, sekä mitä otettaisiin huomioon järjestön hallinnon ja talouden hoitoa arvioitaessa. Toiminnan valtakunnallisuuden osalta nykyisin edellytetään toimintaa vähintään kolmen maakunnan alueella, mutta jatkossa järjestön valtakunnallisuutta arvioitaessa tultaisiin edellyttämään, että järjestöllä on toimintaa vähintään seitsemän maakunnan alueella, tai että järjestön toiminta tavoittaa kohderyhmänsä muutoin maanlaajuisesti. Toiminnan tosiasiallisen valtakunnallisuuden varmistamiseksi edellytettäisiin toiminnan nykyistä laajempaa kattavuutta. Jatkossa sääntelyn olisi tarpeen tunnistaa myös muu kuin fyysiseen kohtaamiseen perustuva, kuten etäyhteyksin toteutettava nuorisotyö ja -toiminta. Voimassa olevan asetuksen 5 §:n 3 momentin mukaan valtionapukelpoiseksi järjestöksi voidaan hyväksyä nuorisojärjestö, nuorisotoimintaa edistävä järjestö, nuorisotyötä tekevä järjestö tai nuorisotalon palvelujärjestö. Säännöstä tultaisiin muuttamaan siten, että siitä poistettaisiin maininta nuorisotoimintaa edistävästä järjestöstä. Kyseinen järjestötyyppi ei ole määritelmänä osoittautunut toimivaksi, ja se vastaa nuorisotyötä tekevän järjestön järjestötyyppejä, joten nuorisotoimintaa edistävän järjestön määrittely erikseen on tarpeellista.

Asetuksen 6 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisotalon järjestölle. Pykälässä tultaisiin ottamaan huomioon ehdotetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset, jotka koskevat valtakunnallisen nuorisotalon järjestön avustuksen määräytymisperusteita. Asetuksen 6 §:ssä tultaisiin säätämään muun muassa edellytyksistä, joita tultaisiin ottamaan huomioon arvioitaessa järjestön toiminnan laatua ja vaikuttavuutta, järjestön toiminnan ajankohtaisuutta sekä toiminnan laajuutta ja saavutettavuutta. Lisäksi asetuksessa tultaisiin säätämään tarkemmin tekijöistä, jotka otetaan huomioon järjestön yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisen arvioinnissa, järjestön osallisuuden edistämisen arvioinnissa sekä järjestön hallinnon ja talouden hoidon arvioinnissa.

Asetuksen 7 §:ssä säädetään valtakunnallisen nuorisotalon osaamiskeskuksen hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Ehdotetun lain mukaan valtionapukelpoisuutta harkittaessa ei enää arvioidaisi osaamiskeskuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Siten tämän edellytyksen tarkempaa arviointia koskevat säännökset tultaisiin poistamaan asetuksen 7 §:stä. Pykälää muutettaisiin myös siten, että siinä täsmennettäisiin niitä tunnusmerkkejä, joiden perusteella valtakunnalliseksi nuorisotalon osaamiskeskuksiksi hakeutuvan toimijan valtionapukelpoisuutta arvioidaisiin. Lisäksi osa voimassa olevassa asetuksessa säädetyistä valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksistä siirrettäisiin nuorisotalon 19 §:ään.

Voimassa olevan nuorisotalon 19 §:n 4 momentin mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Ehdotetun lain mukaan valtionavustuksen määrää harkittaessa otettaisiin jatkossa huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus, eikä yhteiskunnallista vaikuttavuutta enää käydetäisi arviointikriteerinä. Muutos tultaisiin ottamaan huomioon asetuksen 8 §:ssä, jossa säädetään valtionavustuksen myöntämisestä valtakunnalliselle nuorisotalon osaamiskeskukselle. Asetuksen 8 §:ssä tultaisiin säätämään tekijöistä, jotka otettaisiin huomioon osaamiskeskuksen tehtävien ja toiminnan laatua ja laajuutta arvioitaessa.

Asetuksen 9 §:ssä säädetään nuorisokeskuksen hyväksymisestä valtionapukelpoiseksi. Pykälään tehtäisiin ehdotetun lain 20 §:n 2 momentista johtuvia muutoksia, jotka koskevat valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytysten arviointia. Asetuksen 9 §:stä tultaisiin poistamaan keskuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointia koskeva säännös, ja siihen tultaisiin tarkentamaan nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa huomioon otettavia tekijöitä. Lisäksi asetuksessa olevaa luetteloa nuorisokeskuksen valtionapukelpoiseksi hyväksymisen edellytyksistä tultaisiin täsmentämään siten, että edellytykset vastaisivat paremmin

niitä tekijöitä, joita nuorisokeskuksilta tulisi nykyisessä toimintaympäristössä edellyttää valtionapukelpoisuuden saamiseksi.

Asetuksen 10 §:ssä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä nuorisokeskukselle. Pykälässä tultaisiin ehdotetun lain perusteella säätämään nykyistä selkeämmistä avustuksen myöntämisestä koskevista arviointikriteereistä, eikä asetuksessa säädettäisi esimerkiksi enää avustuksen myöntämisestä ministeriön ja nuorisokeskuksen välisessä tavoiteohjausmenettelyssä sovittuihin tehtäviin. Nuorisokeskuksen avustuksen määräytymisen menettelyt ovat olleet päällekkäisiä, kun yhtäältä on arvioitu keskuksen toimintaa tiettyjen arviointikriteerien perusteella ja toisaalta osana tavoiteohjausmenettelyä. Tehtävistä sopiminen opetus- ja kulttuuriministeriön ja nuorisokeskuksen välisessä tavoiteohjausmenettelyssä olisi jatkossa tarpeetonta.

Muutokset nuorisotyöstä ja -politiikasta annettuun valtioneuvoston asetukseen on tarkoitus valmistella erikseen hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

9 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2023.

Esityksessä ehdotetaan, että valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen sekä nuorisokeskusten valtionavustus vuodelle 2023 myönnettäisiin kuitenkin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten vuosittaisen yleisavustusten haku- ja myöntöprosessi ajoittuu syksyyn ja vuoden vaihteeseen. Siten on tarpeen, että vuoden 2023 alkuun ajoittuvaan avustusten myöntämiseen sovelletaan vielä ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ehdotetun lain 18 §:n 3 ja 4 momentin sekä 20 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä sovellettaisiin siten ensimmäisen kerran vasta vuodelle 2024 myönnettäviin valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionavustuksiin.

Lain voimaantulosäännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö arvioisi viimeistään 1.7.2023 ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla avustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisoalan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden ilman erillistä hakemusta.

Esityksessä ehdotetaan, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden edellytyksiin sekä valtionavustuksen myöntämiseen sovellettaisiin kuitenkin ehdotetun lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Tarkoitus on, että vuosille 2020–2023 hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymisen tai valtionavustuksen myöntämisen edellytyksiä ei muutettaisi ohjelmakauden 2020–2023 aikana. Siten ehdotetun lain mukaisia valtakunnallisen nuorisoalan osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymisen ja valtionavustuksen myöntämisen edellytyksiä koskevia säännöksiä sovellettaisiin ensimmäisen kerran hyväksyttäessä osaamiskeskuksia ohjelmakaudelle 2024–2027.

10 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Ehdotetuilla säännöksillä ei aseteta ketään eri asemaan. Ehdotetuilla Harrastamisen Suomen mallia koskevilla säännöksillä on tarkoitus vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin

mukainen harrastustoiminta kunnissa. Harrastamisen Suomen mallin mukaisella toiminnalla puolestaan edistetään lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja hyvinvointia parantamalla perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta maksuttomaan harrastukseen.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

nuorisolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan nuorisolain (1285/2016) 26 § ja 27 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 26 § laissa 1303/2016,
muutetaan 17 §:n 2 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n 3 ja 4 momentti, 20 §:n 2 ja 3 momentti, 23 §, 24 §:n 1 momentti ja 27 §:n 2 momentti, sekä
lisätään lakiin uusi 12 a ja 21 a § sekä 18 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

12 a §

Harrastamisen Suomen malli

Harrastamisen Suomen mallin tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastus voidaan järjestää myös koulupäivän keskellä.

Kun kunta järjestää Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa, sen tulee kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen pohjalta. Kunnan tulee huolehtia, että harrastustoiminnan järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta järjestäjä vastaa Harrastamisen Suomen mallissa.

Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa voi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa.

17 §

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan merkitys ja vaikuttavuus nuorisotyön ja -toiminnan kannalta, järjestön toiminnan ajankohtaisuus sekä toiminnan valtakunnallisuus. Avustuskelpoisuutta harkittaessa edellytetään lisäksi, että järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta, ja että järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti.

18 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan siten kuin valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 3 momentissa säädetään.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon:

- 1) Järjestön toiminnan laatu ja vaikuttavuus;
- 2) järjestön toiminnan ajankohtaisuus;
- 3) järjestön toiminnan laajuus ja saavutettavuus;
- 4) miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa;
- 5) miten järjestö edistää nuorten osallisuutta; sekä
- 6) miten järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan.

Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä ja edistettävä nuorisolain tavoitteita ja toteuttamisen lähtökohtia. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

19 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa tarkastellaan hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin sekä esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytetään, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti, ja että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla. Lisäksi harkinnassa otetaan huomioon osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräajaksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

20 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että keskus toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Keskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestävästä kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen talouden ja hallinnon hoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan laatu, laajuus ja vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

21 a §

Valtionavustuksen myöntäminen Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, toimintasuunnitelman ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa 12 a §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

Tarkempia säännöksiä Harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

23 §

Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa 17 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen nuorisolan järjestön, 19 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen nuorisokeskustalon, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen ja 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos ne eivät enää täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

24 §

Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä sekä hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:ssä.

27 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtakunnallisten nuorisokeskusten ja nuorisokeskusten valtionavustus vuodelle 2023 myönnetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi viimeistään 1.7.2023 tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla avustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisokeskusten ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden ilman erillistä hakemusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuori-soalan osaamiskeskusten tehtäviin, valtionapukelpoisuuden edellytyksiin sekä valtionavustuksen myöntämiseen sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä X.X.20XX

Pääministeri

Sanna Marin

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen

Laki

nuorisolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan nuorisolain (1285/2016) 26 § ja 27 §:n 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 26 § laissa 1303/2016,
muutetaan 17 §:n 2 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n 3 ja 4 momentti, 20 §:n 2 ja 3 momentti, 23 §, 24 §:n 1 momentti ja 27 §:n 2 momentti, sekä
lisätään lakiin uusi 12 a ja 21 a § sekä 18 §:ään uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy uudeksi 5 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 a §

Harrastamisen Suomen malli

Harrastamisen Suomen mallin tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle perusopetukseen osallistuvalla nuorella mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastus voidaan järjestää myös koulupäivän keskellä.

Kun kunta järjestää Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa, sen tulee kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan, yhteen sovittaa olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastustoiminnan järjestäjien yhteistyötä. Kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen pohjalta. Kunnan tulee huolehtia, että harrastustoiminnan järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta järjestäjä vastaa Harrastamisen Suomen mallissa.

Harrastamisen Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa voi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa.

17 §

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja se, miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta.

17 §

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuus

Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä sellainen nuorisoalan järjestö, joka toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon järjestön toiminnan *merkitys ja vaikuttavuus nuorisotyön ja -toiminnan kannalta, järjestön toiminnan ajankohtaisuus sekä toiminnan valtakunnallisuus. Avustuskelpoisuutta harkittaessa edellytetään lisäksi, että järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta, ja että järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti.*

18 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan siten kuin valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 2 momentissa säädetään.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestön taloudenhoito sekä järjestön toiminnan valtakunnallisuus, laatu, laajuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan lisäksi huomioon, miten järjestö toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja osallisuutta sekä toteuttaa muita 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

18 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan järjestölle

Valtakunnallinen nuorisoalan järjestö voi osoittaa saamaansa avustusta omien alueellisten tai paikallisten rekisteröityjen jäsenjärjestöjen toimintaan siten kuin valtionavustuslain (688/2001) 7 §:n 3 momentissa säädetään.

Valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon:

- 1) *Järjestön toiminnan laatu ja vaikuttavuus;*
- 2) *järjestön toiminnan ajankohtaisuus;*
- 3) *järjestön toiminnan laajuus ja saavutettavuus;*
- 4) *miten järjestö edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa;*
- 5) *miten järjestö edistää nuorten osallisuutta; sekä*
- 6) *miten järjestön hallintoa ja taloutta hoidetaan.*

Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä ja edistettävä nuorisolain tavoitteita ja toteuttamisen lähtökohtia. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

19 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, valtakunnallinen merkitys nuorisoalalla, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma sekä osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräajaksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävät ja toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. *Mahdollinen ylijäämä on käytettävä keskuksen nuorisotyöhön ja sen kehittämiseen.*

20 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden.

19 §

Valtionavustuksen myöntäminen valtakunnalliselle nuorisoalan osaamiskeskukselle

Osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa tarkastellaan hakijan esittämän osaamiskeskustoimintaa koskevan suunnitelman vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin sekä esitetyn suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa edellytetään, että hakijan hallintoa ja taloutta hoidetaan vastuullisesti, ja että hakijalla on valtakunnallista osaamista ja kokemusta nuorisotoimialalla. Lisäksi harkinnassa otetaan huomioon osaamiskeskusten muodostama kokonaisuus. Valtionapukelpoisuus myönnetään määräajaksi.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen tehtävien ja toiminnan laatu ja laajuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja.

20 §

Valtionavustuksen myöntäminen nuorisokeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorisokeskuksen valtionapukelpoisuuden.

Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että nuorisokeskus toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena nuorisotyön ympärivuotisena tehtävänä on tarjota nuorille ohjattua seikkailu-, luonto-, ympäristö-, kulttuuri- tai leiritoimintaa. Nuorisokeskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestäväää kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen taloudenhoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön tehtävät sekä toiminnan laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

Valtionapukelpoisuuden hyväksymisen edellytyksenä on, että keskus toteuttaa 2 §:ssä säädettyjä tavoitteita ja lähtökohtia ja että keskuksen pääasiallisena tehtävänä on nuorisotyön keinoin tarjota nuorille ohjattua toimintaa ympärivuotisesti. Keskuksen nuorisotyön on edistettävä myös nuorten kansainvälistymistä ja kestäväää kehitystä. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon keskuksen talouden ja hallinnon hoito ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan laatu, laajuus ja vaikuttavuus sekä nuorisokeskusten muodostama kokonaisuus.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon keskuksen nuorisotyön laatu, laajuus ja nuorisokeskuksen toiminnan vaikuttavuus sekä keskuksen talouden ja hallinnon hoito. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä. Hyväksyttävänä menoina ei pidetä liiketoiminnasta tai muusta vastaavasta toiminnasta aiheutuvia menoja. Mahdollinen ylijäämä on käytettävä nuorisotyön kehittämiseen sekä nuorisotyön käytössä olevien infrastruktuurien ylläpitoon ja kehittämiseen.

21 a §

Valtionavustuksen myöntäminen Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan

Valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan.

Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, toimintasuunnitelman ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa 12 a §:n 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

Tarkempia säännöksiä Harrastamisen Suomen mallin mukaisen harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

23 §

Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen

Valtionapukelpoisuuden peruuttaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisolan osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen ja 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos ne eivät enää täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa 17 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen nuorisolan järjestön, 19 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen nuorisolan osaamiskeskuksen, 20 §:ssä tarkoitetun nuorisokeskuksen ja 21 §:ssä tarkoitetun nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos ne eivät enää täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Ministeriö voi peruuttaa valtakunnallisen nuorisolan järjestön valtionapukelpoisuuden, jos järjestön toiminta ei yhtäjaksoisesti kahtena vuonna täytä tässä laissa tai tämän lain nojalla säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

24 §

24 §

Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen

Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä.

Nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä säädetään kuntalain (410/2015) 26 §:ssä sekä hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:ssä.

26 §

Valtionosuuksien ja -avustusten rahoitus

Tässä laissa tarkoitetut valtionosuudet sekä -avustukset suoritetaan ensisijaisesti arpa-jaislain (1047/2001) 17 §:ssä tarkoitetusta rahapeliyhtiön tuotosta.

(kumotaan)

27 §

27 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 23 §:ssä tarkoitetussa valtioapukelpoisuuden peruuttamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

(kumotaan 3 mom.)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtakunnallisten nuorisolan järjestöjen sekä nuorisokeskusten valtionavustus vuodelle 2023 myönnetään tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi viimeistään 1.7.2023 tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla avustusta saaneiden valtakunnallisten nuorisolan järjestöjen ja nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuden ilman erillistä hakemusta.

Ennen tämän lain voimaantuloa hyväksytyjen valtionapukelpoisten valtakunnallisten nuorisolan osaamiskeskusten tehtäviin, valtionapukelpoisuuden edellytyksiin sekä valtionavustuksen myöntämiseen sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.